

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt IPR University Centerin asiantuntijalausuntoa käsiteltäessä kolmea Euroopan komission antamaa tiedonantoa immateriaalioikeuksien täytäntöönpanosta ja ns. essentiaali-patenteista (E 17/2018 vp ja E 19/2018 vp). Tämän johdosta esitän IPR University Centerin edustajana kunnioittavasti seuraavan.

Euroopan komissio on 1.12.2017 antanut kolme tiedonantoa teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanosta. Seuraavassa käsittelen näitä kolmea tiedonantoa erikseen ja kommentoin erityisesti asiasta Suomessa laadittua kahta perusmuistiota.

1. Tasapainoinen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanojärjestelmä nykypäivän yhteiskunnallisiin haasteisiin (COM (2017) 707 final)

Euroopan komission ensimmäinen tiedonanto muodostaa tavallaan yhteenvedon kaikista kolmesta nyt käsiteltävästä tiedonannosta samalla kun se sisältää yleisiä linjauksia immateriaalioikeuksien täytäntöönpanosta.

Komissio esittää neljää osa-aluetta, näissä ryhmitellään ne toimenpiteet, joihin aiotaan ryhtyä. Nämä neljä aluetta ovat

1) toimenpiteet, joiden ansiosta sidosryhmät voivat helpommin hyötyä järjestelmän yhdenmukaisesta, oikeudenmukaisesta ja tehokkaasta oikeudellisesta täytäntöönpanosta EU:ssa. IPRED-ohjeistuksen ohella tähän sisältyy toimia ja suosituksia lainkäytön valmiuksien ja sen ennustettavuuden parantamiseksi EU:ssa;

2) toimenpiteitä, joilla tuetaan toimialavetoisia aloitteita teollis- ja tekijänoikeusloukkausten torjumiseksi, kuten välittäjien kanssa tehtäviä vapaaehtoisia sopimuksia ja toimenpiteitä toimitusketjujen suojaamiseksi paremmin väärennöksiltä;

3) aloitteita, joilla vahvistetaan tullin ja muiden viranomaisien valmiuksia valvoa teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamista;

4) toimia, joilla tehostetaan ponnisteluja teollis- ja tekijänoikeusloukkausten torjumiseksi maailmanlaajuisesti edistämällä parhaita käytäntöjä ja lujittamalla yhteistyötä kolmansien maiden kanssa.

Mielestämme Euroopan komissio voisi selvemmin analyysissään erottaa toisaalta väärennöksiin ja immateriaalioikeusloukkauksiin perustuvan ammattimaisen teollisuuden ja toisaalta liiketoiminnan kilpailuun liittyvät

immateriaaliloukkaukset, joihin tulee voida puuttua, mutta jotka voivat perustua tietämättömyyteen toisten oikeuksista ja jotka voivat olla tuottamuksellisia ja tahattomia. Myös teknologian kehittyminen luo paljon uusia ongelmia, joiden osalta loukkaavan ja ei loukkaavan toiminnan rajanveto voi olla hyvinkin hankalaa. Lisäksi on huomattava, että EU:n täytäntöönpanojärjestelmä ei kata rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää ja että siviilioikeudellinen seuraamusjärjestelmä ei tämän vuoksi aina ole täysin vertailukelpoinen.

Euroopan komission tiedonanto on myös hieman ristiriitainen: Toisaalta siinä korostetaan tiedonannon suositusluonnetta ja tulkinnallista merkitystä, toisaalta useiden suositusten tehokas toteuttaminen edellyttäisi kansallisia lainsäädäntötoimia.

Suomessa on pyritty keskittämään immateriaalioikeuden riita-asiat markkinaoikeudelle. Nähdäksemme tästä on ollut hyviä kokemuksia ja komissio kannustaa voimakkaasti jatkamaan tähän suuntaan. Kuitenkin tässä asiassa on vaikeasti edettävissä kovin pitkälle. Niinpä liikesalaisuusdirektiivin implementoinnin valmistelussa on useasta relevantista syystä jouduttu mahdollistamaan ns. forum shopping eli sen, että kantaja voi valita missä kanne nostetaan (markkinaoikeus tai yleinen alioikeus). Tämän direktiivin toimeenpanojärjestelmä noudattaa hyvin pitkälle ns. IPRED-direktiiviä ja tiedonannossa korostetaan, että direktiivi on ns. lex specialis suhteessa IPRED-direktiiviin. Perusmuistiossa todetaan aivan oikein, että komissio ei voi velvoittaa jäsenvaltioita immateriaalioikeusasioiden keskittämiseen. Sen sijaan Suomessa voitaisiin korostaa tuomarikoulutuksen lisääntyvää tarvetta tällä alalla, koska sääntely on – Euroopan komission ennakoitavuutta ja selkeyttä koskevista korulauseista huolimatta – muuttumassa yhä monimutkaisemmaksi ja vaikeammaksi hallita.

EU:n komissio korostaa myös pyrkivänsä torjumaan teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksia EU:n ulkopuolisissa maissa. Tässä suhteessa ja ottaen huomioon, että monissa vapaakauppasopimuksissa kolmansien maiden kanssa on hyvin yksityiskohtaiset immateriaalioikeuksia koskevat lausekkeet, Euroopan komission tulisi sisällyttää teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamista ja täytäntöönpanoa koskeviin raportteihinsa myös yksityiskohtaista tietoa näiden lausekkeiden seurannasta ja vaikutuksista.

2. Ohjeista teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY tietyistä näkökohdista (COM (2017) 708 final)

Tältä osin Euroopan komission tiedonanto perustuu laajaan IPRED-direktiivin (ns Enforcement-direktiivi 2004/48/EY) seurantatutkimukseen.¹ Tutkimus sisältää paljon yksityiskohtaista tietoa ja tiedonannossa tuodaan esille direktiivin seuraamusjärjestelmään liittyviä piirteitä, jotka ovat suhteellisen hyvin tiedossa lainsäädännön ja oikeuskäytännön kehitystä seuranneille asiantuntijoille.

Kun Euroopan komissio muuten painottaa pienten ja keskisuurten yritysten asemaa on hieman yllättävää, että tiedonannossa jätetään hyvin vähäiselle huomiolle sellaisia edullisia ja ennakoestäviä täytäntöönpanotoimia, joita on olemassa eri jäsenmaissa. Nähdäksemme on hyväksyttävä se lähtökohta, että on olemassa hyvässä uskossa olevia oikeudenloukkaajia, joille pitää olla tarjolla neuvontapalveluja ja oikeusapua. Suomessa esimerkiksi tekijänoikeusneuvosto tai työsuhdekeksintölautakunta ovat sellaisia elimiä, joista voi saada lausunnon siitä, loukkaako tietynlainen toiminta toisen immateriaalioikeuksia. Kun otetaan huomioon, että vahvat toimijat joskus varsin heikoin perustein saattavat ”varoituskirjeissä” ilmoittaa toiselle elinkeinonharjoittajalle, että tietynlainen kilpaileva toiminta loukkaa ensiksi mainitun immateriaalioikeuksia, on selvää että on tarvetta myös oikeudenkäyntiä kevyemmille menettelytavoille selvittää asioita. Euroopan komission jatkotarkastelu olisi syytä ulottaa myös tällaisiin menettelyihin.

3. Euroopan komission tiedonanto essentiaalipatenteista (COM (2017) 712 final).

Tältä osin meillä ei ole huomautettavaa TEM:n perusmuistioon 16.02.2018.

Helsingissä 5.4.2018

Niklas Bruun

IPR University Centerin johtaja

¹ Support study for the ex-post evaluation and ex-ante impact analysis of the IPR enforcement Directive (IPRED).